

Jan Data

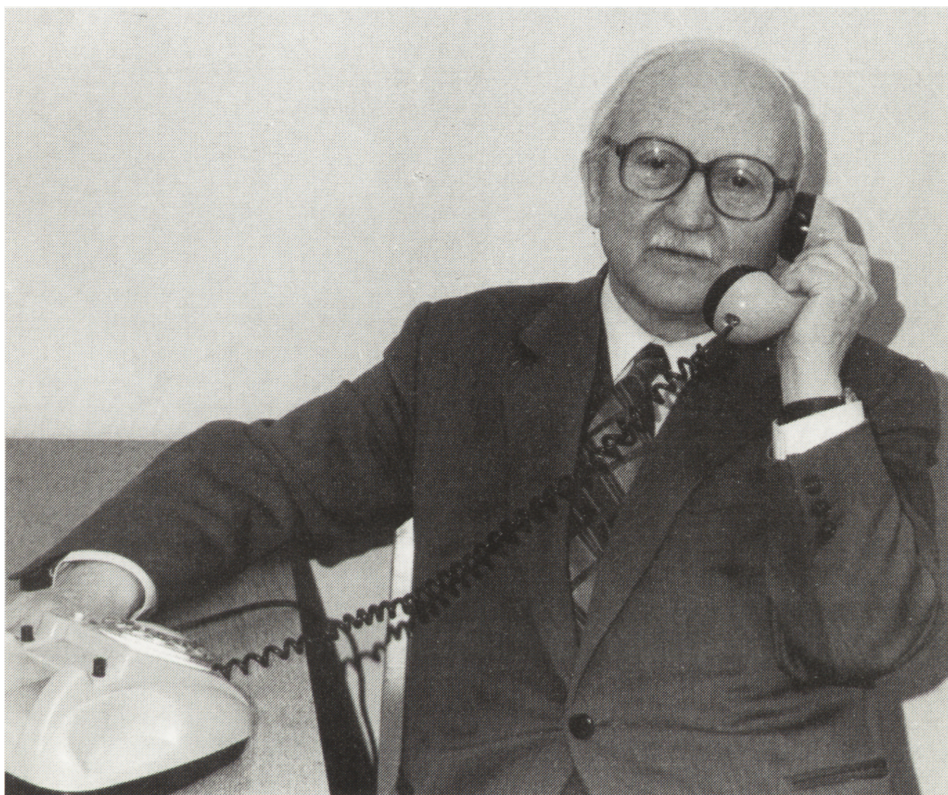
Andrzej Bukowski (1911-1997)

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 32, 191-194

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Andrzej Bukowski

Jan Data

Andrzej Bukowski
(1911–1997)

W dniu 14 lutego 1997 roku zmarł w Gdańsku prof. dr hab. Andrzej Bukowski, historyk literatury, badacz piśmiennictwa i kultury Pomorza i Ziemi Kaszubskiej, długoletni działacz Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza.

Urodził się 30 listopada 1911 r. we wsi Stare Polaszki pod Kościerzyną, w rodzinie chłopskiej. Po ukończeniu Jednoklasowej Szkoły Powszechnej uczęszczał do 8-letniego Gimnazjum Klasycznego w Kościerzynie, gdzie był m.in. prezesem Towarzystwa Filomatów (1929–1931). Po odbyciu obowiązkowej służby wojskowej w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim rozpoczął studia humanistyczne na Uniwersytecie Poznańskim (1932–1936). Pracę magisterską pt. *Życie literackie i kulturalne na Pomorzu w latach 1848–1886* napisał pod kierunkiem prof. Romana Pollaka.

Po studiach – do wybuchu wojny – pracował jako bibliotekarz w Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu. W końcu sierpnia 1939 r. został zmobilizowany. Wziął udział w obronie Warszawy, a po jej kapitulacji dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozach jeńców oficerów: w Braunschweigu, Woldenbergu i Murnau. Przez wszystkie lata pisał „dziennik obozowy”, obrazujący własne przeżycia i refleksje, działalność organizacji obozowych oraz różne formy życia obozowego. W całości ukazał się on w Wydawnictwie Naukowym PWN w 1993 r. pt. *Za drutami oflagów. Dziennik oficera 1939–1945*.

Po powrocie do Polski rozpoczął pracę w Instytucie Bałtyckim w Toruniu. W czerwcu 1948 r. otrzymał stopień naukowy doktora filozofii na podstawie rozprawy pt. *Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny*. Dalsze awanse naukowe to: docentura (1955), profesor nadzwyczajny (1964) oraz profesor zwyczajny (1982).

W 1949 r. został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku oraz Oddziału Gdańskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza.

W 1950 roku nawiązał kontakt i współpracę z Instytutem Badań Literackich PAN oraz Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Gdańsku. W roku akademickim

1952/53 pełnił obowiązki kierownika Zakładu Filologii Polskiej, a w rok później został kierownikiem Katedry Historii Literatury. Po październiku 1956 r. został wybrany na rektora WSP w Gdańsku, a w 1959 – wybrany ponownie na drugą kadencję. Zapoczątkował i prowadził akcję na rzecz powołania w Gdańsku Uniwersytetu. Z początkiem 1958 r. objął redakcję „Rocznika Gdańskiego”, organu Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego; funkcję tę pełnił przez blisko czterdzieści lat, do 1986 r. Założył w WSP nowe wydawnictwo pt. „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne” i redagował je w pierwszym dziesięcioleciu istnienia (1958–1967, Nr 1–15). W tym samym roku utworzył w WSP Zakład Kaszubszczyzny i kierował nim do 1969 r. Pomimo przejścia na emeryturę (1 X 1982) prowadził nadal seminarium magisterskie, nadto kierował Zakładem.

Zmarł 14 lutego 1997 r. w Gdańsku.

Artykuły oraz książki publikował w wydawnictwach lokalnych oraz krajowych. W t. I i II *Literatura polska – Przewodnik encyklopedyczny* zamieszczono łącznie 90 opracowanych przez Niego z terenu Pomorza Gdańskiego XIX i XX w. haseł osobowych, tytułów czasopism, nazw miejscowości i regionów oraz Uniwersytetu Gdańskiego.

Wypromował piętnastu doktorów i blisko pięciuset magistrów.

Dokonania Profesora Andrzeja Bukowskiego na polu naukowym, edytorskim i organizacyjnym są imponujące. Bibliografia Jego prac grubo przekroczyła liczbę siedmiuset.

Był niestrudzonym badaczem piśmiennictwa i kultury Pomorza XIX i XX w., głównie regionalnej literatury kaszubskiej i jej czołowych twórców (F. Ceynowa, H. Derdowski, A. Majkowski). Ogłosił m.in. monografię *Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny* (1950), wybór źródeł *Pomorze Gdańskie 1807–1850* (1958), studia *Kułt Adama Mickiewicza na Pomorzu* (1959), *Działalność literacka i społeczna Hieronima Derdowskiego w Ameryce 1885–1902* (1961), *Pomorze Gdańskie w Powstaniu Styczniowym* (1964), *Józef Wybicki* (1972), *Życie literackie i kulturalne w Gdyni w latach 1920–1939* (w pracy zbiorowej: *Gdynia* 1979); wydał *Pisma prozą Derdowskiego* (1939), *Archiwum Wybickiego* (t. III 1978) oraz prace zbiorowe *Józef Wybicki* (1975), *Literatura Gdańska i ziemi gdańskiej w latach 1945–1975* (1979), liczne prace z zakresu biografistyki pomorskiej, folklorystyki i czasopiśmiennictwa. Wydał z rękopisu nakładem PAX pamiętnik Pomorzanina z lat 1879–1920 napisany przez ks. Józefa Dembińskiego, zatytułowany *Radości mało – goryczy dużo* (1985).

Andrzej Bukowski przez prawie czterdzieści lat redagował „Rocznik Gdański”, który stanowi dzisiaj imponujące źródło informacji i dokumentacji do dziejów Pomorza i Ziemi Kaszubskiej XIX i XX wieku.

Dzieje Oddziału Gdańskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza nierozdzielnie związane są z postacią Profesora. Był od r. 1953 prezesem Oddziału w Gdańsku przez pięć kadencji, a w latach 1972–1983 członkiem Zarządu Głównego. Dzięki Jego inicjatywie oraz oddaniu Oddział rozwinął się liczebnie oraz wypracował nowe formy działalności: od szerokiej popularyzacji zagadnień historycznoliterackich po organizowanie tematycznych sesji naukowych oraz działalność edytorską.

Działalność Jego pierwszego prezesowania (1953–1955) koncentrowała się wokół trzech kręgów zagadnień:

- krytycznego ustalenia tekstu A.F. Modrzewskiego *De republica emendanta*;
- podania jego wariantów i dokonania tłumaczenia na język polski;
- opracowania literatury gdańskiej epoki Oświecenia oraz ukazania recepcji poezji A. Mickiewicza na Pomorzu Gdańskim.

Ostatecznie dzieło Modrzewskiego wydał PIW, ale – jak napisał E. Sawrymowicz, ówczesny wiceprezes ZG – „Wydarzenie to dokonane zostało ostatecznie przez inną instytucję, ale Towarzystwo może zapisać na swoje konto zarówno inicjatywę, jak i początkową fazę jej realizacji” („Pamiętnik Literacki” 1962, z 3).

Andrzej Bukowski dużo uwagi poświęcał piśmiennictwu Pomorza Gdańskiego. W pierwszej połowie lat pięćdziesiątych pracował pod Jego kierunkiem zespół do badań nad nie znaną literaturą gdańską XVII i XVIII wieku (E. Rabowicz, J. Pyrzakowska, A. Zaczek). Równolegle w centrum Jego zainteresowań pozostawało zagadnienie wpływu poezji Mickiewicza na rozwój idei narodowyzwoleńczych na Pomorzu. Na podstawie czasopism pomorskich, warmińsko-mazurskich XIX i XX w., opracował rozprawę pt. *Walka o społeczne i narodowe wyzwolenie Pomorza XIX i XX w.* Owocem Jego prac badawczych było także ogłoszenie studium pt. *Kult Adama Mickiewicza na Pomorzu* (1959) oraz szeregu artykułów o roli poezji twórcy *Ody do młodości* w procesie patriotycznej edukacji społeczeństwa pod zaborem pruskim (m.in. *Pomnik Adama Mickiewicza powinien stanąć w naszym mieście; By Mickiewicz stanął wśród nas żywych; Z dawnych obchodów Mickiewiczowskich na Pomorzu*).

Andrzej Bukowski dużo uwagi poświęcał działalności odczytowo-popularyzatorskiej, dbając zawsze o zapewnienie jej wysokiego poziomu. Przenosił na teren Gdańska ogólnopolskie sesje naukowe, urządzone w Warszawie z udziałem najwybitniejszych historyków literatury i znawców sztuki. Dzięki Jego inicjatywie w 1953 r., w związku z trwającym Rokiem Odrodzenia, około trzech tysięcy osób wysłuchało prelekcji R. Pollaka, J. Krzyżanowskiego, B. Nadolskiego, K. Budzyka, B. Suchodolskiego. Prezes Bukowski zapraszał do Gdańska najwybitniejszych, by prezentowali stan aktualnej wiedzy dotyczącej poszczególnych epok literackich (J. Ziomek, Z. Libera, K. Wyka, S. Pigoń). Andrzej Bukowski był inicjatorem nadania Parkowi Oli-

wskiemu imienia Adama Mickiewicza. Przyczynił się również do wzniesienia w Parku Oliwskim i Sopocie popiersi Mickiewicza. Ważnym wydarzeniem w życiu Oddziału był dziewiąty z kolei po wojnie Zjazd delegatów Oddziałów Towarzystwa Literackiego (28 i 29 marca w Gdańsku, 30 marca 1966 r. w Będominie pod Kościerzyną), któremu towarzyszyła sesja naukowa poświęcona polskim tradycjom literackim Pomorza Gdańskiego i współczesnemu życiu kulturalnemu Wybrzeża Gdańskiego. Uczestnicy Zjazdu na wniosek Andrzeja Bukowskiego opowiedzieli się za tym, by dworek Wybickich w Będominie uznać za pamiątkę narodową i przekształcić w Muzeum Hymnu Narodowego.

Andrzej Bukowski inicjował sesje i konferencje naukowe, w których brał udział w charakterze prelegenta i dyskutanta. Kontakt z Towarzystwem miał do końca swych dni, żywo interesując się zamierzeniami oraz planami. Bardzo chciał uczestniczyć w zebraniu Oddziału Towarzystwa na półwiecze jego istnienia.

Badacz regionalizmu kaszubskiego i problemów życia literackiego i kulturalnego w Polsce w XIX i XX wieku, Profesor Andrzej Bukowski był także jego inspiratorem i współtwórcą. Dlatego działalność popularyzacji nauki o literaturze polskiej, realizowana przez Towarzystwo, była Mu bliska i droga.

Z tą myślą żegnamy na zawsze Uczzonego i wybitnego działacza naszego Towarzystwa.